

מבשר טוב

ליל שבת קודש

פרשת תולדות

שבת התאחדות האברכים

נחלים יצ"ו - תשע"ט לפ"ק

מאמר כלי מחזיק ברכה

א

כמה דקדוקים בפרשה

"וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם, אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק."

הדקדוק מבואר, בכפל לשון הכתוב "יצחק בן אברהם - אברהם הוליד את יצחק", שמאחר שאמר שיצחק הוא בנו של אברהם ידענו שאברהם הוליד את יצחק, ורש"י פירש לפי דרכו עי"ש.

ובתיבת 'אלה תולדות', מפרש רש"י לאיזה תולדות מכוון הפסוק: "יעקב ועשיו האמורים בפרשה". ויש להבין כוונתו בהקדמה זו.

ובהמשך פרשתנו בצורת נטילת יעקב אבינו ע"ה את הברכות במרמה מתחת ידי עשיו, יש לתמוה כיצד היה יעקב בדרכי מרמה כאלו, להתלבש עצמו כעשיו, הלא עיקר מידתו של יעקב אבינו היא מידת האמת, כד"א (מיכה ז, ב) "תתן אמת ליעקב", ומדוע התעטף כאן במידת השקר, שאינה לפי טבעו ומידתו.

ובפרט שכבר הורה זקני היהודי הקדוש זצוקללה"ה, בדרכי קנין אמת וצדק, שאף האמצעים להשגת האמת צריכים להיות באמת. ופירש בזה כפל לשון הכתוב בריש פרשת שופטים (דברים טז, כ) "צדק צדק תרדוף", לומר שאף רדיפת הצדק אף היא צריכה להיות בצדק ובמשפט, ולהוציא מלב החושבים שהמטרה מקדשת את האמצעים, וכשרודפים צדק ואמת מותר להשתמש אף בדרכים נלוזים שאינם מוצדקים, ושפח"ח.

ואם כן מן התימה להבין דרכי פעולתו של יעקב אבינו ע"ה בזו הפרשה, שאף אם נימא שצריך לקחת הברכות כאשר ציוותה עליו רבקה אמו, מדוע השתמש לזה בדרכי פעולה ההפוכים מיסוד מידת נפשו להתהלך תמיד באמת ובתמים, וצריך ביאור.

ב

יסודות הכלים המחזיקים את ברכתו של יצחק

והנה זאת נראה בבירור בפסוקי פרשתנו, שלא היה יכול לברך את שניהם, גם את יעקב וגם את עשיו, שבכך היה ממציא פתרון פשוט לכל החרדה הגדולה, וכמ"ש (כז, לה-לז) "בא אחיך במרמה ויקח ברכתך

וגו' ולך אפוא מה אעשה בני". והיינו מחמת שהיתה בידו ברכה אחת שניתן להעניקה לבן אחד בלבד מבין השניים. ועל כך היה עשיו זועק (שם לח): "הברכה אחת היא לך אבי, ברכני גם אני אבי".

אך כנראה היתה זו עיקר הברכה שיש בה הכל, והיא ברכה אחת שיש בה הכל ממש, ואי אפשר לחלקה לשניהם, או להוסיף ולהפחית בה כלום, שהיא שורש מקור הברכה עצמה שממנה נובעים כל הברכות, ושורשה של ברכה בלתי ניתן לפלג ולחלק, ומי שיש בידו ברכה זו יש בידו הכל, ולא מותר עוד כלום ממותרי הברכה שניתן לברך בה אחר.

ועל כל פנים, יהיה מאיזה סיבה שיהיה, דבר זה מוכרח בבירור כאן, שלא ניתן לברך את שני הבנים בברכות יצחק אבינו ע"ה, ועל כרחק מוכרח לתת אותה ברכה לאחד משניהם.

ובפירוש הרמב"ן ז"ל כתב כאן (כז, ד) שהיא היא הברכה שקיבל יצחק אבינו ע"ה מאברהם אביו. וזה"ל: "בעבור תברכך נפשי. היה בדעתו לברך אותו שיזכה הוא בברכת אברהם לנחול את הארץ, ולהיות הוא בעל הברית לאלקים וכו'" עכ"ל ע"ש. וכן נראה דעת החזקוני בשלהי הפרשה בפסוק (כג, ג-ד) "וקל שדי יברך אותך וגו' ויתן לך את ברכת אברהם וגו'", שבזה נתקיים השטר בחותמיו, באותם ברכות שלקח יעקב מעשיו, שהאי ברכת אברהם ונמסרה ונתקיימה בידו של יעקב.

והיא היא שורש מקור כל ברכה המסורה מעולם בידו של אברהם מעת שניתנה עצמה של ברכה בידו. כדאיתא ברש"י (כה, ה) על פי המדרש: "ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק. אמר רבי נחמיה, ברכת דייתיקי נתן לו, שאמר לו הקב"ה לאברהם (יב, ב) 'והיה ברכה', הברכות מסורות בידך לברך את מי שתרצה, ואברהם מסרם ליצחק". – ואת זו הברכה עצמה מוסר עתה יצחק לאחד מבניו בלבד, ברכה שיש בה הכל בכל מכל כל, הן הנחלת הארץ ולבוא בברית עם אלקים, וכל הברכות כולם גנוזים בה, וכד"א "והיה ברכה", שתהא עתה בעצמך גופה של ברכה.

ומדויק לפי זה בחילוק לשונות הפסוקים שבין ברכת יצחק ליעקב למה שאמר אחר כך לעשיו, כי גבי יעקב מדגיש הכתוב כמה פעמים שקיבל הברכה מיצחק (כז, כג-ל) "ויברכהו ויאמר ויתן לך כו', כאשר כלה יצחק לברך וגו'", הכל בלשון ברכה. אבל גבי עשיו לא נאמר כלל בלשון ברכה, כדכתיב (שם לט) "ויען יצחק אביו ויאמר אליו, הנה משמני הארץ יהיה מושבך וגו'". ולא נזכר בו בעשיו שום לשון של ברכה, כי אם שענה אותו יצחק 'ויאמר אליו', שגילה לפניו צפונות העתידות, והציע לפניו כיצד יתקיים בעולם, הנה משמני הארץ יהיה וגו', אבל מצד הברכה לא מצינו שברך יצחק לעשיו כלום.

והיינו טעמא כמבואר, שמאחר שניתנה הברכה בידו של יעקב, ממילא כבר נתון הכל בידו, ותו לא מידי.

ועוד יש לי להקדים כאן, שלקבלת אותה ברכה מופלאה, ברכת אברהם מפי עליון, שורש גוף הברכה עצמה, מן ההכרח להשיג הכלים הנכונים והראויים להחזקת זו הברכה. כי בהיותה ברכה עצומה כזו הכוללת בתוכה את כל שורש הברכות, צריכה שמירה מעליא, כדי שתחזיק ותתקיים ביד המשמר אותה, ובהעדר כלים ראויים להחזיק היטב הברכה, כדי שתוכל לפרות ולרבות, ולהריק את שפע ברכתה, מוכרח שתתגדל בתוך כלים המתאימים עבורה.

כי זה יסוד מוצק שאין הברכה מחזקת בלא כלים, כדילפינן בזה מן השונמית בברכת השמן שברכה הנביא (מלכים ב ד, ו): "ויהי כמלאת הכלים, ותאמר אל בנה הגישה אלי עוד כלי, ויאמר אליה אין עוד כלי, ויעמוד השמן".

ועל כך התפלל דוד המלך ע"ה (תהלים כג, ו) "אך טוב וחסד ירדפוני וגו'", וכי מי הוא הבורח מן הטוב והחסד שיצטרכו לרדוף אחריו.

אך המכוון בזה, על דרך שפירש זקני הקדוש זצוקללה"ה בתולדות אדם (פרשת כי תבוא), וזל"ק: "ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך (דברים כח, ב). תיבת 'והשיגוך' אינו מובן, דלשון זה נופל על מי שירצה לברוח, דאף על פי כן ישיגהו, ומהיכי תייתי לברוח מן הברכות, שיצטרך לומר שישגהו. בשלמא גבי קללות

שייך לומר והשיגוך, כי דרך האדם לברוח מקללות, על זה צריך לכתוב (שם טו) 'והשיגוך'. אבל הברכות מי הוא זה שבורח מהם, עד שהוצרך להבטיחו ששיגהו וכו'".

"אך ענין דבר זה כמדומה לפי דעת, כי לאשר כי השפע הטוב באה תמיד מעצם הרוחניות, הוא רצונו יתברך שמו, לזאת, אף אם נגזר הטובה על האדם, מכל מקום בעת שצריכה לחול על האדם, אם יש לו אז איזה מחשבה או דיבור אשר לא טובה, אין השפע יכול לחול עליו. אף שהוא זכאי בכללו, וכבר ירד השפע למטה בשבילו, מכל מקום לא היתה יכולה לחול עליו".

"לזה הבטיח הכתוב, שאם נשמור מצותיו, אזי יראה הבורא יתברך שיביא עלינו הטובה בעת שתשיגנו, היינו שיראה להביא עלינו השפע בעת שנהיה נקי וראוי לקבל השפע, לזה אמר והשיגוך וכו' עכ"ל"ק.

וכיוצא בזה מתפרש לפי דרכו "אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי", שירדפו אותי עד שיהיו בידי הכלים הראויים להם, כענין "והשיגוך" האמור בברכות, שפירש התולדות אדם קדישא, לתפוס אותך בעת שהנך ראוי להם. והיינו מחמת שהברכה שמקורה קדוש ועליון, אי אפשר שתחזיק ותתקיים ותעביד פירין במקום שאינו מתאים לה.

ודבר זה הוא יסוד מוצק בכל חלות ברכה שבעולם, ומכל שכן באותה ברכה שבירך יצחק, ברכת אברהם אביו, ברכה שיש הכל ככרכא דכולה ביה, שבודאי זקוקה ומוכרחת היא לכלים טובים ומבורכים, כלים סגוליים לשמירה והחזקת אותה ברכה בידיים טובות, ברכה שתפרה ותרבה בסביבה המתאימה לה.

והנה כאשר נבוא להתבונן במהות אלו הכלים הנצרכים לשמירת הברכה, נראה שיש להתאים את הכלים שיהיו מותאמים ונכונים לפי אותה ברכה שנועדו לה, והכל לפי המברך והמתברך.

וכאשר באנו בזה לבירור כלים טובים לברכת אברהם, שרוצה יצחק לברך עתה את בנו, כנראה צריכים כלים הללו להיות מותאמים גם הם על פי מידתו ואופיו של אברהם אבינו, כי הוא וברכתו אחד, ומה שיש בו בעצמו יש בכוחו לברך ולהעניק לאחרים. ואם כן טבעה של אותה ברכה להתגדל ולהשתמר בסביבה הראויה והמתאמת לה לפי אופיו ומידתו של אברהם, שבו שורש מקור אותה ברכה.

והלום חזינן במשנתנו בפרקי אבות (פ"ה מי"ט), שמגדירים חכמינו ז"ל בהגדרה המדויקת הקולעת השערה, מה הן המה מידותיו של אברהם, וכיצד אנו נדבקים בו, להיעשות מתלמידיו ולהמשיך באותה דרך ונתיבה, שיש בה את מידתו וטבעו, שבכך תמשיך הברכה להחזיק ולהתקיים בנו, כאשר תימצא תמיד בין אותם מידות וכלים הראויים לה בשורשה.

וכמו ששנו חכמים שם בלשון המשנה: "כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו, ושלשה דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע. עין טובה, ורוח נמוכה, ונפש שפלה, מתלמידיו של אברהם אבינו. עין רעה, ורוח גבוהה, ונפש רחבה, מתלמידיו של בלעם הרשע" ע"כ.

נמצאו דרכי החיבור וההתקשרות לקיום ברכתו של אברהם, הן באלו המידות שנעשה בהם מתלמידיו של אברהם אבינו, על ידי שנדבק במידותיו, עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה, כאשר היה אברהם מחזיק תמיד את עצמו "עפר ואפר" (לעיל יח, כז). ואם כן גם הברכה הנובעת ממנו צריכה לכלים כאלו המתאים לה לסביבה שנתגדלה בה ושנובעת ממנו, ורק מי שיש בו שלשה דברים הללו, שיסודם בענווה ובשפלות טובה, זוכה לשמירת אותה ברכה עליונה, ברכה שיש בה את כל הברכות כולם ברוחניות ובגשמיות כמבואר.

אבל בהעדר אותם הכלים הראויים והנכונים לה לאותה ברכה, הרי עד מהרה תתנדף הברכה ותתפוגג ולא יישאר ממנה ולא כלום, כי מטבעה להחזיק ולהתקיים רק בסביבת כלים כאלו שצריכה ושרגילה להם, שהם בעין טובה ונפש שפלה וכו'.

ומעין מידות הללו מצינו בש"ס יבמות (עט.), שהם מוגדרים כאופיים וטבעם של ישראל: "שלשה סימנים יש באומה זו, הרחמנים, והביישנים, וגומלי חסדים וכו'", וכדיליף מקרא דאברהם אבינו ע"ה (בראשית יח, יט) "למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו וגו' לעשות צדקה וכו' עי"ש.

ג

עשיו בדרכיו ובמידותיו הפקיע עצמו מזרע אברהם ויצחק ואין בידו כלים טובים ומוכנים להחזיק אותה ברכה

ומהשתא דאתינן להכי, כאשר נבוא אל הבירור בין יעקב ועשיו האמורים בפרשה, מי מבין השניים הללו ראוי ומוכן לכלים הללו המחזיקים אותה ברכה, שברך להם יצחק במה שקיבל מאת אברהם אבינו. הלא פשוט שעשיו הרשע מופקע מיסודו מכל אלו הכלים, לא מיניה ולא מקצתיה, לא רחמנים ולא ביישנים ולא גומלי חסדים, כאשר עומד תמיד ומלסטם את הבריות ברציחה ואכזריות, ידו בכל ויד כל בו.

ואף בשורש שלושת המידות שבתלמידיו של אברהם אבינו, שהם בענווה ושפלות רוח תמיד, אין לו לעשיו שום שייכות, כי היה מקור הגאווה וההתנשאות, שבבלתי יתכן להגיע לשלשה דברים הללו של עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה למי שלבו מלא גאווה וגסות הרוח.

ועל דרך שפירש זקני הקדוש זצוקללה"ה בדברי בינה, באשר נקרא שמו "עשיו", שפירש רש"י (כה, כה) טעמו, על שנולד עשוי ומושלם. רוצה לומר, שזה שורשו של עשיו הרשע, במה שהחזיק עצמו תמיד כאדם השלם, ולא מצא בעצמו שום חיסרון ופגם, מחמת רוב גאוותו ורמות רוחיה, שהחשיב עצמו למן הרגע שנולד בעולם שתמיד 'שלם' ומושלם הוא, אדם עשוי העושה הכל בשלמות, ולא מצא בנפשו שום חסרון. והרי זה עיקר הנצרך לתיקון המידות, שיהא האדם מכיר תחילה את חסרונו, היכן ובמה נצרך הוא לתקן ולזכך את עצמו לטובה, ואילו הבעל גאווה המחזיק את עצמו כאדם שלם וטוב, לא יגיע לעולם לתקן את מידותיו, ויישאר בגאוותו תמיד.

וכעין זה מבואר בתורת המהר"ל זצלה"ה (דרשת המהר"ל, דרוש לשבת הגדול), שלכן "עשיו" עולה בגימטריא למספר "שלום", כי כך היה מחזיק עשיו בעצמו תמיד כאיש שלם שיש בו שלום, אף בהיה בהיפוך הגמור מזה עי"ש.

ואם כן נמצא מבואר לפי זה, שעשיו הרשע מצד מהותו מופקע הוא לגמרי מאותה ברכה שרצה יצחק אביו לברכו, שבהיותה ברכת אברהם מוכרח לשמירתה כל אותם המידות והטבעים של אברהם, שהם בענווה ובשפלות ובטובה, והלא עשיו מהלך בדרכים הפוכים לגמרי, שאין בהם שום שייכות ודבקות בדרכי אברהם אבי אביו, ובמקום שיתהלך בכל אלו המידות היפות שפסעו אבותיו ותלמידיו של אברהם אבינו ע"ה, התהלך בדרכי עקלתון כתלמידיו של בלעם הרשע. וממילא אם תבוא הברכה לידו פשוט שלא תוכל להחזיק ולהתקיים בידו כלום, וממילא תתמוגג ממנו ולא ישאר ממנה כלום.

ויתרה מזו נראה, שלא רק מצד ברכתו של אברהם אין בידו של עשיו כלים ראויים להחזיק הברכה כלל, אלא שבדרכיו המנוגדים בתכלית מדרכי אברהם, הרי הפקיע עצמו עשיו מלהיותו נחשב כזרע אברהם ויצחק, לפי שהלך בדרכים הפוכות לגמרי מדרכי אבותיו.

וכמו שנפסק במגן אברהם הלכות ראש השנה (סי' תקצא ס"ק ז), שלכן מסיים בברכת הזכרונות של מוסף דראש השנה: "ועקידת יצחק לזרעו 'של יעקב' היום ברחמים תזכור", לאפוקי מזרעו של עשיו, שהפקיע עצמו לגמרי מזרע אברהם ויצחק, וכבר לא נחשב מזרעם. עיין שם באשר הביא פסקו של הריב"ש, על פי סוגיא דנדרים (לא.), הנודר מזרע אברהם מותר בזרע ישמעאל וזרע עשיו, שאין הם נחשבים כזרע אברהם, ולא כזרע יצחק. וכדילפינן התם מקרא דכתיב (בראשית כא, יב) "כי ביצחק יקרא לך זרע", ולא כל יצחק עי"ש. ואם כן יצא עשיו מכלל זרע אברהם ויצחק, ואינו נכלל בכלל זרעם כלל.

והיינו טעמא כמבואר, לפי שאין מספיק מה שנולד לאביו יצחק, כדי שיוכל להתייחס אחריו, שבשביל להתייחס אדם אחר אבותיו צריך להיות אף הוא הולך בדרכיהם ועושה כמעשיהם, שבכך ממשיך הזרע בהמשך אחד את פועלם ומעשיהם של אבותם. אבל כל שמתכחש לדרכם ולמעשיהם, ומתהלך לעצמו בדרכים שונים והפוכים משל אבותיו, אינו ראוי להתייחס אחר אבותיו. וכדמסקינן ביה בעשיו בפ"ק דקידושין (יח). דמומר שאני, לפי שהמיר והפקיע עצמו ממשפחת ישראל ומזרע ישראל, ולא מתייחס אחר אביו יצחק וזקנו אברהם.

נמצינו למדין, שאין שום אפשרות קיום לאותה ברכה מופלאה שהאציל יצחק מאברהם אביו מפי עליון, כי אם בידו של יעקב אבינו בלבד, שהוא שפיר מתלמידיו של אברהם אבינו ע"ה, מתהלך בתומו צדיק במידת הענווה והשפלות, שהם הם הכלים הנכונים היפים והראויים לה לאותה ברכה.

ולפיכך כאשר ראתה רבקה אימנו ע"ה כל זאת, וידעה והכירה במהותו של עשיו, שאינה כפי שמציג עצמו כלפי יצחק כאיש צדיק, ועם הציד שבפיו היה שואל מלפניו, אבא כיצד מעשרין את המלח כיצד מעשרין את התבן וכו', עיין ס"ג דהך שבתא באורך. – אלא מתהלך בדרכים אחרים שאינם ראויים לה כלל לאותה ברכה, ציוותה תיכף על יעקב שיגש הוא להציל אותה הברכה מפי אביו, כי הוא שפיר ראוי אליה לאותה ברכה, ויכולה ונכונה היא להתדבק בו, כי בכוח הענווה שבו יש לו שפיר את הכלי המחזיק את הברכה.

ואדרבה מצד שפלותו וענוותנותו, אין לו להתירא מן הקללה ולא כלום, וכמ"ש לו (כז, יג) "עלי קללתך בני". והיינו על פי מ"ש זקני הקדוש זצוקללה"ה מאוזרוב בסה"ק ברכת טוב בפרשא דידן (דף לב), בשם היהודי הקדוש זי"ע, וזל"ק: "שמעתי מאמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה, בשם הרב הגאון הקדוש היהודי, שדין צריך לשרות על דבר 'יש', ועל דבר 'אין' מה יוכל לשרות. הלא לירות בחץ גם כן צריך לכוון לזרוק למקום הנקודה שנעשית, לכוון לאותו מקום, אם יתבטל ואין כאן שום דבר, האיך יזרוק ועל מה יזרוק, ועל מה יחול, וממילא בטלו הדינים" עכ"ל"ק.

וממילא כמו כן, אף יעקב אבינו ע"ה אין לו להתירא כלום מן הקללה, מאחר שמקטין עצמו בענווה ושפלות, והרי הוא כאין ואפס הגמור, שאין הקללה יכולה לשלוט בו, כשם שלא שלטו החרטומים במכת כינים במצרים, לפי שהיו פחותים ואפסיים בעיניהם, ואין בכוחם לשלוט רק בדבר שהוא 'יש', ולא בדבר שהוא כאין וכאפס.

ואם כן שפיר נמצא רק יעקב בלבד הוא שראוי להחזיק באותה ברכה, מה שאין כן עשיו מופקע ממנה לגמרי, ואיננו נחשב כזרעם של אברהם ויצחק כלל כמבואר.

ד

יישוב הקושיות שבפרשתנו וטעם שהוכרח יעקב להשתמש בדרכי מרמה

ואשר לפי זה נתנה ראש ונשובה ליישב התמיהה שפתחנו בה, מדוע השתמש כאן יעקב בדרכים שכאלו לחטוף הברכות, מה שהיה היפך מידתו היפה שהיא מידת אמת. – אמנם בהאמור נראה שיש כאן הצלה גמורה של אותה ברכה לדורות עולם, שמכיון שאי אפשר להוסיף ברכה אחרת או להחליפה, כי אם זו הברכה העליונה בלבד, היא ניתנת לאדם אחד בלבד, מוכרח היה יעקב להצילה מלהבה, כדי שתישאר אותה ברכה בעולם, ותחול על ראש זרע בני ישראל קדושים.

ולפיכך הכא שאני, שנמצא כל הצלת ברכות ישראל לדורות עולם תלויה כעת על כף המאזניים, ואילו היה יעקב רק רוצה בסתם לקחת הברכות מעשיו, בודאי שאין זה מצדיק לאיש אמת כמוהו להשתמש בדרכי שקר ומרמה. אבל כשהמדובר הוא בהצלת הדורות, ובהכרח להוציאם מידו של עשיו שיתקלקלו שם, ולהביאם לידיים טובות ונאמנות, שישמור עליהם בכלים הראויים לה לאותה ברכה כמו שנתבאר. מוכרח היה יעקב להשתמש בדרך זו של מרמה להתלבש עצמו כעשיו ולהציל אותה ברכה, כפי שציוותה עליו

אמו. ובכל כהאי גוונא שהצלת דורות ישראל מוטלת על הכף, בודאי צריך לעשות כל טצדקי בכל האופנים שרק שייך כדי להביא להצלתם. ומכיון שלא היה שייך בשום אופן ושום דרך להציל אותה ברכה, כי אם בדרכי מרמה בלבד, הוכרח יעקב בקיום מצות אמו להשתמש באותה דרך גם כן ודו"ק.

והיינו שפתח הכתוב בריש פרשתנו, "אלה תולדות יצחק בן אברהם - אברהם הוליד את יצחק". לומר שלא היה סתם כבנו של אברהם, מחמת שיצא מבטנו, כי בכך שהוא 'יצחק בן אברהם' לא סגי כדי שיתייחס אחריו וייחשב מזרעו, כמו שנתבאר שצריך להיות מתלמידיו ההולכים בדרכיהם ועושים כמעשיהם. ולכן כפל הכתוב אומרו והוסיף: "אברהם הוליד את יצחק", לומר שהוליד בו ביצחק את כל כוחותיו הפנימיים, והעמידו איתן שימשיך מצידו גם הוא באותם דרכים שנטע בו יצחק אביו.

וללמדך מתוך כפל לשון הכתוב דנן, שאין מספיק בעצם המציאות הזו שהוא בן של אביו, אלא כדי שיוכל להתייחס אחריו מוכרח לאחוז בדרכיו הטובים, ולהמשיך במסורת אבות.

ועל כך מפרש רש"י בתחילת הפרשה: "יעקב ועשיו האמורים בפרשה", לומר שאחר שהוליד אברהם את יצחק, שיהא גם הוא ממשיך בצדקתו, לא רק כבן אברהם במציאות בלבד, אלא אף ממשיך באותה צדקות כאברהם. באים אנו עתה לפרשא דידן, לראות מי מאותם תולדות יתייחס אחר אבותיו, ואלו הם 'יעקב ועשיו האמורים בפרשה', כי באמת גם עשיו בשורשו היה יכול לצאת ראוי לכל אותה ברכה, והיה באפשרותו לצאת צדיק גדול, כאשר הארכת בזה בסייעתא דשמיא בס"ג עיין שם, כי ראשו נטמן במערת המכפלה, שבהשגות גדול הוא מיעקב עי"ש. ורק שלפי מעשיו שהוכיח אחר כך שאינם נמשכים על פי השגותיו הגבוהות שבראשו, רק יצא לתרבות רעה וחרף עצמו ומידותיו לרעה, ממילא נעזב מזרע אברהם ויצחק ואינו ראוי לאותה ברכה כלום, כי מופקע הוא מן הכלים המחזיקים אותה ברכה כמבואר.

והמורם מכל זאת, שבעצם 'זכות אבות' שיש לאיש ישראל לא סגי, שאף עם היות האבות הקדושים משפיעים עלינו תדיר. כמאמר הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, במ"ש (ברכות יג.) "אין קורין אבות אלא לשלשה", לפי שהם אבות נצחיים לדורי דורות לכל איש ואיש מישראל, להמציא לפניו כל שפע טוב הנצרך עבורו, כדרך שהאב ממציא לבנו את כל הצטרכויותיו.

ואם כן הרי שפע האבות נמשך לישראל תמיד לטובה, וכן אבותינו ורבותינו הקדושים מצדם משפיעים עלינו תדיר שפע ברכה ברוחניות ובגשמיות, ואלמלא תפילתם בעבורנו למעלה בגנזי מרומים אין לנו שום קיום בעולם כנודע.

מכל מקום לקבלת שפע זה, שיוכל להחזיק בנו ולהתקיים בידינו, מוכרח שנתקשר אף אנו מצידנו למעשה אבות, ובעצם היותנו בן לאביו לא סגי, כדחזינן ביה בעשיו שאף כי היה במציאות בן יצחק, הרי הופקע לגמרי מזרע אבות, ואינו מתייחס כזרע אברהם ויצחק כלל.

על דרך שפירשו הצדיקים במ"ש רז"ל (תנא דבי אליהו רבה פרשה כג): "לפיכך יהיו אומרים כל אחד ואחד, מתי יגיעו מעשי למעשה אברהם יצחק ויעקב". שהכוונה לכל הפחות 'יגיעו' מלשון 'נגיעה', שיהיה לנו לכל הפחות נגיעה במעשי אבות, ונוכל להמשיך באותם יסודות איתן שתקעו והכינו בעבורנו לדורות עולם, דרכי ענווה ושפלות טובה, במידות טובות וישרות, שבכך נוכל לזכות לקבל השפע הגדול שאנו זוכים תמיד משפע אוצרות גניזת אבות.

ויהא רעווא שנזכה כולנו להתברך בשפע ברכות הטוב, עדי תתגלה שורש הברכה בשלמות, בברכתו של משיח צדקנו במהרה בימינו, אמן.

[להצטרפות לרשימת התפוצה שילחו מייל לכתובת \[m0732951213@gmail.com\]\(mailto:m0732951213@gmail.com\)](mailto:m0732951213@gmail.com)